

Ben Horsthuis bracht ze per fiets naar verzetsmensen:

Alle bonkaarten verdwenen in 1944 uit distributiekantoor in Pijnacker

Pijnacker - De overval in april 1945 op "Daantje", de Duitse vrachtauto waarbij een Nederlandse SS-er werd omgebracht, heeft de gemoederen in Pijnacker jarenlang bezig gehouden. Het is een spectaculaire onderneming geweest, waarbij enorme risico's zijn genomen. Maar er is in de oorlogsjaren, waarin alles "op de bon" was, meer gebeurd in het Pijnackerse verzet.

Op 2 november 1944 bijvoorbeeld verdwenen alle voedselbonnen uit het Pijnackerse distributiekantoor. Zij kwamen in handen van het verzet. De hoofdrol in dit hachelijke avontuur, waarbij geen schot is gevallen, werd vervuld door Ben Horsthuis, destijds werkzaam in het regionale distributiekantoor in Pijnacker. De Telstar tekende het verhaal van deze illustrator voor u op.

Door Jan Wenteler

"Het distributiekantoor was aanvankelijk gevestigd in het Emmapark, vlak naast de wijnhandel van Van Schie. Nu is daar de winkelpassage. We werkten er met zo'n tien mensen, voor het merendeel vrouwen", weet de 76-jarige Ben Horsthuis nog als de dag van gisteren.

J. Roques had aanvankelijk de leiding over het distributiekantoor. Tot de medewerkers behoorden ook Cor de Roos, die kassier was, en Napoleon van Hemmen.

Ben: "Omdat het Pijnackerse distributiekantoor ook Nootdorp, Berkel en Rodenrijs, Bleiswijk en Bergschen-

ze dan een groot risico liepen om opgepakt te worden. Daar moest dus wat op gevonden worden.

"Een man die daar een grote rol in heeft gespeeld", weet Horsthuis zich nog heel goed te herinneren, "was de toenmalige dorpsdokter Van der Horst. Die bemiddelde ook bij het onderbrengen van onderduikers."

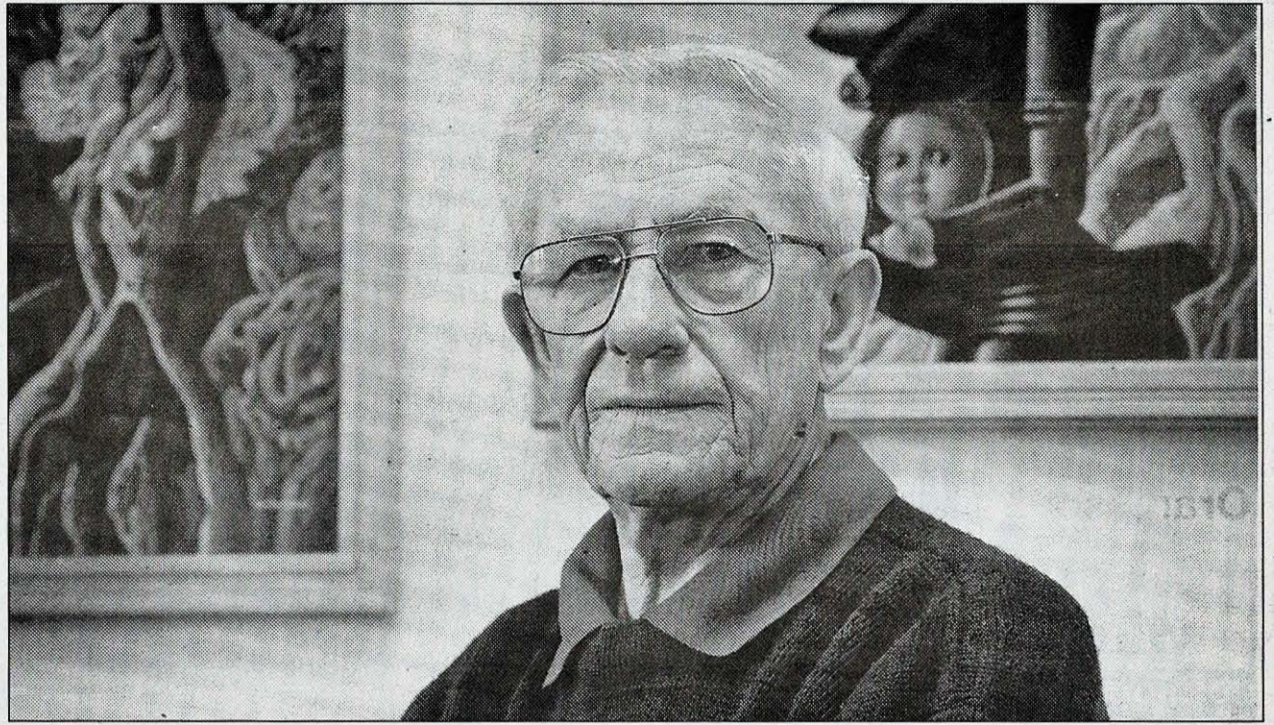
"Van der Horst kwam mij vaak een doosje medicijnen brengen. Althans, daar leek het op. In werkelijkheid zaten er in zo'n pillendoosje van die recu's, afkomstig van onderduikers, voor nieuwe bonkaarten. Het systeem werkte perfect."

In het jaar 1942 komt er een nieuwe leider voor het distributiekantoor, de uit Voorburg afkomstige Cor Barentsen.

"De Roos, van Hemmen en ik wisten dat Barentsen een overval op het bevolkingsregister van Amsterdam aan het voorbereiden was. Dat wilden ze opblazen", aldus Horsthuis. Op 27 maart 1943 heeft deze springstofaan-slag inderdaad plaatsgevonden.

"Men heeft het echter niet goed gedaan", vervolgt Horsthuis het verhaal. "Er zijn fouten gemaakt. De grootste fout die men gemaakt heeft, is dat er veel te veel mensen bij betrokken waren. Dan lekt zo iets veel sneller uit. In ieder geval zijn er heel wat mensen opgepakt. Ook Barentsen. Op 1 juli 1943 is hij, met nog elf andere mannen die bij de overval betrokken waren, in Den Haag gefusilleerd. Dat maakte uiteraard een grote indruk op ons."

Na de dood van Barentsen werd De Roos de nieuwe leider van het distributiekantoor in Pijnacker, Horsthuis werd

Ben Horsthuis was 'werkloos onderwijzer' toen hij in 1940 vanuit Ootmarsum in Pijnacker terecht kwam. Ben was in contact gekomen met de gemeentesecretaris van Pijnacker, die destijds in het Overijsselse Ootmarsum op bezoek was en werk voor hem had op het distributiekantoor.

Toch dreigde er onraad. De Roos en Van Hemmen moesten voor ondervraging op het politiekantoor komen. Dat was toen nog aan de Emmastraat, nu is daar een afdeling van accountantskantoor Bloemendaal en Ruigrok gevestigd.

"Ik wist dat ze daar waren en toen ik langs fietste, zag ik De Roos helemaal alleen bij een open raam zitten. Ik riep dat hij weg moest zien te komen. De Roos deed dit niet, omdat hij dacht dat hij niets te vrezen had. Maar hij werd, samen met Van Hemmen, afgevoerd naar Dachau. Laatstgenoemde is daar omgekomen."

Controle

"Ik voelde me uiteraard allerminst meer op mijn gemak. Wanneer zou ik aan de beurt zijn? Bovendien kreeg men argwaan. Bij een controle door een Rijksaccountant bleek dat ik veel meer bonnen uitgaaf dan er inwoners in de regio waren."

"'Jij geeft bonnen aan joden', zei de accountant. Maar hij bleek van het goede soort en beloofde te zullen zwijgen. Omdat hij zelf ook onderduikers in huis had, wilde hij wel een aantal bonkaarten hebben. Dat is gebeurd: hij kreeg iedere maand 100 bonkaarten en de man heeft vervolgens zijn mond gehouden, zoals hij had beloofd."

Ben Horsthuis vervolgt: "Maar het was wel duidelijk dat het steeds linker werd. Bovendien was ons kantoor een gewild object voor een overval. Er was wat te halen."

"Ben Beukema, werkzaam op het Nootdorpse gemeentehuis, nam contact met mij op en zou op 18 september 1944 namens een belangrijke verzetsorganisatie in Barendrecht, om 7 uur 's-ochtends het kantoor komen overvallen. Het verzet had bonkaarten nodig. Ik zou alle kaarten afgeven. Maar er gebeurde niets. Men dacht waarschijnlijk dat de oorlog snel afgelopen zou zijn, omdat er troepen in Arnhem gearriveerd waren. Dat liep echter niet goed af."

"Toch zat ik in de war omdat een Pijnackerse politiemann, die altijd als bewaker aanwezig was, ooit had gezegd dat hij zou schieten als er iets zou gebeuren."

"Om een overval, met het risico dat daarbij geschoten zou worden, te voorkomen, heb ik op 2 november 1944 alle bonkaarten uit de kluis naar Luyendijk aan de Vlielandseweg gebracht. Hij zat in het verzet. Ik stopte die bonkaarten in mijn fietstassen en zei tegen de mensen van het kantoor dat ik de bonkaarten naar de Post ging brengen. Dat wekte geen verbazing omdat ik dat wel meer deed. Het waren zoveel bonkaarten dat ik vier keer heen en weer moest

fietsen. Het restant, de werkvoorraad, van de kaarten heb ik tegen sluitingstijd ingepakt en onder het mom dat het om een pak tekenpapier ging, door een van de meisjes ook naar Luyendijk laten brengen."

Nadat alle bonkaarten bij de Vlielandseweg waren afgeleverd, heeft een gezelschap, onder wie Ben Horsthuis en ook Nootdorper Beukema, de hele handel - ook per fiets - naar het Rotterdamse verzet vervoerd. Daar was ook een als verpleegster verklede vrouw bij. Zij fietste op enige afstand en zou bij onraad rechtsomkeert maken. Maar er gebeurde niets.

"Gelukkig niet", verzucht Horsthuis ruim vijftig jaar na dato. "Ze hadden mij een pistool gegeven, maar ik wist niet eens hoe dat ding werkte. Er was alleen gezegd: bij onraad moet je schieten."

Uiteraard moesten Horsthuis en Beukema hierna onderduiken. Horsthuis kwam in Barendrecht terecht, nadat hij eerst nog enige tijd in Rotterdam had vertoefd. Daar ontliet hij op het nippertje de beruchte Rotterdamse razzia.

In Barendrecht leefde hij tot het eind van de oorlog onder de valse naam Stephanus J. de Bruin. Mede door toedoen van dokter Van der Horst was hij ook in het bezit van een "Ausweis", omdat hij aan longtuberculose zou lijden.

De bonkaarten gingen naar ondergedoken joden en spoorwegpersoneel. Alleen met de vleesbonnen lag het anders: die hadden een code en konden alleen in Pijnacker ingewisseld wor-

den. De vriendin van Ben Horsthuis, Erie Kentie, (zijn latere echtgenote), verrichtte daarbij een heldhaftige rol. Zij haalde het vlees bij slager Hoogenboezem aan de Westlaan en reed dat iedere week op een fiets met houten banden, naar Barendrecht. Ook al een verzetsdaad die nooit goed in de openbaarheid is gekomen.

In ieder geval blijkt uit het verhaal van Ben Horsthuis, dat er in Pijnacker veel gedaan is voor ondergedoken mensen en dat daar grote risico's voor genomen zijn. Aan De Roos, die nu in Rotterdam woont, en Horsthuis is later het verzetsherdenkingskruis uitgereikt.

De heer C. Barentsen was hoofd van het Pijnackerse distributiekantoor.

No.	SPREKKUREN: Elken werkdag behalve Zaterdag 8.30 - 10.30 en 13.30 - 15.30
VEREENIGING TOT BESTRIJDING DER TUBERCULOSE	Postrekening No. 112988 Telefoon No. 25000
Centraal gebouw voor de Volksgezondheid - Baan 170	

Rotterdam, 24 November 1944.

De Bruin, Stephanus J., geboren 19 Juni 1918, wohnhaft le Barendrechtsche weg 177, Barendrecht, leidet an einen cirrhotischen Lungentuberkulose. Er steht unter dauernder Kontrolle unsrer Fürsorgestelle und er ist lagerunfähig.

[Handwritten signature]
Arzt

[Circular stamp: Gemeentel. Geneesk. en Gezondheidsdienst ROTTERDAM]

De 'medische verklaring' van Ben Horsthuis. In Barendrecht heette hij 'Koos de Bruin'. "Ze noemen me nog steeds Koos, als ik daar kom", zegt Ben.

hoek van bonkaarten voorzag, hadden wij een enorme voorraad die heel zorgvuldig in een kluis werd bewaard."

"Alles was in die tijd op de bon, van margarine, brood en textiel tot aan fietsbanden toe. Wie geen bonnen had, kon niets kopen. Tegen inlevering van een recu van een gebruikte bonkaart, kon je weer in het bezit van een nieuwe bonkaart komen. Bonkaarten waren dus een kostbaar bezit", aldus Ben Horsthuis vanachter zijn tekentafel aan de Kerkweg.

Met het vorderen van de oorlogsjaren werd het aantal onderduikers, voornamelijk joden, maar ook mannen die niet in Duitsland tewerk gesteld wilden worden, alsmar groter. Deze mensen waren wel in het bezit van bonkaarten, maar konden zich niet laten zien omdat

kassier. Dat betekende dat hij de verantwoording kreeg over de voorraad bonkaarten. Het distributiekantoor was intussen verhuisd naar de bovenverdieping van het Parochiehuis aan de Oostlaan.

"Wij begonnen ons ook zorgen te maken, omdat men uiteraard wist dat die Barentsen de leider van het Pijnackerse distributiekantoor was. Het was dus allerminst denkbeeldig dat men ons ook wel eens aan de tand wilde voelen. We werden gewoon bang, we vreesden een inval van de SS."

Maar die inval vond niet plaats, tot enige verbazing van De Roos, Van Hemmen en Horsthuis. Het verstrekken van bonkaarten aan onderduikers ging ondertussen gewoon door.

Ben Horsthuis tekende de Pijnackerse politiemann Jeninga die toezicht hield in het distributiekantoor. Op deze tekening is zijn houding niet al te waakzaam.